

Roll No.....

Total No. of Pages : 4

Total No. of Questions : 8

पूर्वमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 603

भारतीय संस्कृति: विज्ञानञ्च

तृतीय-प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देश :- (1) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

(2) प्रश्नानां समक्षम् अङ्काः निर्दिष्टाः ।

1. यथोचितं विकल्पं लिखतु -

5×2=10

(क) आश्रमेषु परिगणितम् नास्ति -

(अ) गृहस्थः

(ब) संन्यासः

(स) मोक्षः

(द) वानप्रस्थः

(ख) 'रामायणम्' कस्य कृतिरस्ति ?

(अ) तुलसीदासस्य

(ब) व्यासस्य

(स) बाल्मीकेः

(द) पाणिनि

(ग) पंचमो वेदः कः ?

(अ) वेदांगम्

(ब) रामायणम्

(स) पुराणम्

(द) पंचतन्त्रम्

(घ) भारतस्य उत्तरदिशे आसीत् —

(अ) ब्रम्हलोकः

(ब) इन्द्रलोकः

(स) कुबेरभूमिः

(द) हिमालयः

(ङ) भारतीया-संस्कृतिः अद्यापि दरीदृश्यते —

(अ) ग्रामेषु

(ब) महानगरेषु

(स) नगरेषु

(द) वनेषु

2. यथायोग्यं योजयत —

5×2=10

(क) रघुवंशम्

(अ) पतञ्जलिः

(ख) पंचतंत्र

(ब) पाणिनिः

(ग) भृगुसंहिता

(स) विष्णुशर्माः

(घ) अष्टाध्यायी

(द) कालिदासः

(ङ) महाभाष्यम्

(च) ज्योतिष

3. शुद्धवाक्यानां समक्षं 'सत्यम्' अशुद्धवाक्यानां समक्षम् 'असत्यम्' लिखत् —

5×2=10

(क) सर्वे ज्ञान-विज्ञान-संस्कृत्यादयः वेदेषु निहिताः सन्ति।

(ख) विजयादशमी चैत्रमासे आयोज्यते भारतीयैः।

(ग) भारतीयसंस्कृतौ प्राचीनतमः वेदः सामवेदः।

(घ) वर्णव्यवस्थायाम् अग्रजन्मा क्षत्रियः।

(ङ) ज्योतिष-वेदांगे सविस्तरेण खगोलविज्ञानस्य चर्चा समुपलभ्यते।

4. रिक्तस्थानां पूरयत -

5×2=10

- (क) सत्यं शिवं ..... ।
(ख) मध्यप्रदेशस्य राजधानी ..... अस्ति ।
(ग) ..... आश्रमाः स्वीकृताः भारतीय संस्कृतौ ।
(घ) विराटपुरुषस्य बाहू ..... कृतः ।
(ङ) प्रथमः संस्कारः ..... अस्ति ।

5. एकवाक्येन उत्तरत -

5×2=10

- (क) भारतीय संस्कृतेः ध्येयवाक्यम् किमस्ति ?
(ख) वेदमते किम् नाम विद्या ?
(ग) पंचमहायज्ञाः के सन्ति ?
(घ) गणतन्त्र-दिवसः कीदृशः महोत्सवः अस्ति ?
(ङ) शरीरे सर्वासाम् व्याधीनां कारणम् के सन्ति ?

6. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु पञ्च समाधेयाः -

5×4=20

- (क) किम् नाम नियमा ?
(ख) दूरदर्शनम् इव दूरदृष्टेः दूरदृष्टि सामर्थ्यस्य वा कुत्र समुल्लेखः प्राप्यते ?
(ग) भारतीय-सामाजिक-आदर्शस्य मर्यादायाश्च विश्वकोषः किमस्ति ?
(घ) विवाहाः कति भवन्ति तेषां नामानि लिखत ?
(ङ) वानप्रस्थाश्रमे केषां त्यागः वेदनिहितः वर्तते ?
(च) भारतीय-संस्कृतेः स्तम्भभूताः पुरुषार्थाः कति सन्ति ?
(छ) दशकं धर्मलक्षणं लिखत् ।

7. अधोलिखित प्रश्नद्वयं समाधेयम् -

2×7½=15

- (क) रामायणकालीनां भारतीय संस्कृति संक्षेपेण निरूपयत ।
(ख) वर्णव्यवस्थानुसारं ब्राह्मणस्य कर्तव्यम् किम् ? लिखत् ।
(ग) षोडशसंस्काराणां नामानि लिखत् ।
(घ) भारतीय-संस्कृतिम् अभिलक्ष्य पुराण-प्रतिपाद्याः विषयाः संक्षेपेण निरूपयत ।

8. अधोलिखितमेकमधिकृत्य निबन्धः लेख्यः :

15

- (क) भारतीयसंस्कृतिः
(ख) संस्कृतभाषा
(ग) स्वतन्त्रता-दिवसः
(घ) विज्ञानस्य महत्त्वम्
(ङ) रक्षाबन्धम् ।